

“จำปูน” อาหารสมองของคนรักวรรณกรรม บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

ชมพูนุท เมฆเมืองทอง¹

Chomphunut Makemuengthong¹

หากคุณเป็นคนหนึ่งที่รักการอ่านวรรณกรรม จำปูน คงเป็นเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งที่อยู่ในความประทับใจ ตั้งแต่ปี 2485 ครั้งที่จำปูน ตีพิมพ์ผ่านสายตานักอ่านทั่วไป จนถึงวันนี้กว่า 60 ปีที่เรารู้จัก จำปูน ซึ่งยังอยู่ในความทรงจำเสมอ และไม่ว่าจะหยิบจำปูนขึ้นมาอ่านเมื่อใด ไม่ได้มีความเซย ความเก่า หรือความซ้ำซาก เลย แต่กลับสนุก ใครรู้ใครติดตาม และ ประทับใจผู้อ่านอยู่ตลอดเวลา

เพราะความโดดเด่นของเทพ มหาปารยะ นักเขียนชั้นครูที่มีผลงานที่โดดเด่นนั่นเอง โดยเฉพาะเรื่องสั้น จำปูน มีความลงตัวไม่ว่าจะเป็นกลวิธีการนำเสนอ โครงเรื่องตัวละคร หรือแม้แต่แก่นเรื่อง ได้สร้างความรู้สึกร่วมให้แก่ผู้อ่านเสมอมา

การเล่าเรื่องแบบย้อนกลับ ทำให้ผู้อ่านใคร่รู้เรื่องราว ความเป็นมาของ นายอานวย คนไข้ในโรงพยาบาลโรคจิตแห่งหนึ่ง ดังที่ว่า

ฉัน “เอ ผมไม่เข้าใจเลยว่า ดอกจำปูน จะเซ้ โข่เหล็กมันจะมารวมอยู่ในอบายสาม คือผู้หญิง เหล้ากับการพนันได้อย่างไร”

“ถ้าคุณไม่เข้าใจผมจะเล่าให้ฟัง”

เทพ เล่าเรื่องราวของนายอานวยผ่านตัวละครที่เรียกตัวเองว่าผม ซึ่งเป็นการสนทนาระหว่างผม และอานวย แต่ความโดดเด่นของเรื่องนี้ไม่ได้อยู่ที่การเล่าเรื่องราวชีวิตของคนคนหนึ่ง แต่เป็นลักษณะการทวนเรื่องที่ ทำให้ผู้อ่าน ใคร่รู้ติดตามตลอดไม่ว่าจะเป็นการย้อนกลับในการนำเสนอไว้ดังตอนต้น หรือการทวนเรื่องที่เมื่อถึงตอนสำคัญๆ เทพ ก็จะวกกลับมาโดยให้อานวยกล่าวเรื่องอื่นๆ ที่เหมือนจะไม่เกี่ยวข้อง แก่กลับเป็นการไขปัญหาของเรื่องราวอยู่ตลอด ตอนที่อานวยเล่าเรื่องของการเป็นเสมียนหนุ่มรุ่งงาม ของบริษัทใหญ่ของสหรัฐอเมริกา และเป็นดาราของผู้คนในอำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา เพราะความเป็นหนุ่มเจ้าสำราญของเขา ประกอบกับการที่มีรายได้งามทำให้เขาเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปรวมถึงการขัดแย้งกับเจ้าแสบ เจ้าพ่อของอำเภอท้ายเหมือง จนเป็นที่โจษจันทั่วจังหวัดผู้เขียนก็ทวนเรื่องราว

“คุณรู้จักดอกจำปูนไหม”

แล้วผู้เขียนก็กล่าวถึงลักษณะของดอกจำปูนว่าคล้ายดอกจำปี มีกาบเหมือนกำมะหยี่กลีบหนาแข็ง คงทน ซึ่งผู้อ่านคงจะมีความรู้สึกซัดๆ เมื่ออ่านมาถึงตรงนี้เพราะกำลังสนใจเรื่องราวของนายอานวยที่กำลังคุ้ยเขี่ยหลังจากนั้นผู้เขียนถึงลูกสาวเจ้าแสบที่ชื่อจำปู

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตัวอย่างนี้จะเห็นว่า เทพ จะใช้กลวิธีการหน่วงเรื่องเรื่องเมื่อถึงตอนสำคัญ แม้ผู้อ่านจะรู้สึกขัด แต่การหน่วงเรื่องนี้เองก็เป็นการไขปัญหาว่าทำไมต้อง หน่วง เพราะต้องการกล่าวถึงคนสำคัญของเรื่อง คือจำปูน

หรือในตอนทีกล่าวถึงเรื่องราวระหว่างความรักของอำนวยกับจำปูนที่ถูกเจ้าแค้นขัดขวาง แต่ความรักไม่อาจขวางกันจำปูนได้ แต่จำปูนก็ถูกลงโทษจากเจ้าแค้นไม่ว่าจะเป็นการเขียน การทรมาน การถูกขังอยู่ภายในบ้าน จนถึงขั้นขังในห้องมือเพียงคนเดียว หลังจากนั้นมียานเลี้ยงนายอำนวยก็ไปงานนั้นซึ่งมีทั้งสุรา และ ผู้หญิงจนทำให้ แอนนิตา ผู้หญิงคนหนึ่งในงานได้มีความสัมพันธ์กับอำนวย และวันนั้นเองเป็นวันที่อำนวยมองเห็น

ผีสาว เทวดา นี่ผมฝันไปหรือ หรือว่าเป็นบ้าไปแล้ว ภาพที่ประจันหน้าผมอยู่นั้นยังติดตาอยู่จนเดี๋ยวนี้ แล้วหลับตาลงเมื่อใดก็ยังแลเห็น เพราะเป็นภาพของจำปูนแต่เป็นจำปูนที่ปราศจากผ้าผ่อนพันกายแม้แต่ชิ้นเดียว ผมอันดาคำเป็นเงาามของหล่อนเปียกปอนสยายอยู่บนบ่า แต่ผมกับสงสัยในสติของตนเองเมื่อได้เห็นโชเหลือักขนาดราวหนึ่งนิ้ว พันอยู่รอบข้อเท้าขวางของจำปูนปลายหนึ่ง อีกปลายหนึ่งพันอยู่รอบสะเอว

ภาพของจำปูนจ้องมองแต่หน้าผม และผมก็มองหล่อน เราต่างตกตะลึงแว่หนึ่งอยู่ในลักษณะเป็นครู่ใหญ่ๆ สายตาของหล่อนจึงค่อยๆ เลื่อนลงจากหน้าผม และราวกับถูกสะกดด้วยสายตาของหล่อน สายตายของผมหากเคลื่อนตามของหล่อนจนกระทั่ง ภาพที่สายตาของเราทั้งสองจ้องจับพร้อมกันคือ แอนนิตาอนหลับหายใจรวนๆ เสื้อผ้ารุ่มร่าม เปียดชิดติดอยู่กับตัวผมภายในมุ้งฟ้าดาเมียดพริกไทยเนื้ออย่างดีของผม

และจนถึงตอนที่ว่า

ในที่สุดผมยกกำมือทั้งสองขึ้นกดกระบอกดา ส้ารวมสติสัมปชัญญะให้แน่นแล้วเงยหน้าขึ้นจะมองให้ถนัดตาอีกสักที แต่

“จำปูนได้หายไปเสียแล้ว”

ถึงตอนนี้เราต้องการทราบเรื่องราวต่อไปชนิดวางไม่ลงว่า เรื่องราวจะเป็นอย่างไรต่อไป แต่เทพการใช้หน่วงเรื่องต่อโดยการเล่าถึงเรื่องของจำปูนว่าได้สารภาพกับเจ้าแค้นว่ารักนายอำนวย จนถูกจับขังอย่างทรมานด้วยการเปลื้องเสื้อผ้า แล้วใช้โซ่ล่ามเขาไว้ และเช่นกันการหน่วงเรื่องในตอนนี ก็เป็นการไขปัญหาให้ผู้อ่านว่า ภาพที่อำนวยเห็นคือภาพของจำปูนจริง ๆ

แต่เมื่อถึงท้ายเหมือง สายลับได้มารายงานว่า จำปูนยังหาได้กลับบ้านไม่ถึงกระนั้นผมยังหน้าด้านไปปลุกเจ้าแค้น ถึงอย่างไรจำปูนก็เป็นลูกของแค้น และในยามคับขันเช่นนี้ เราทั้งสองแม้โกรธเกลียดกันเพียงใดก็ตาม ยังร่วมในความรักจำปูนด้วยกัน แต่อ้ายเจ๊กนั้น อาศัยเรือนร่างของมนุษย์ห่อหุ้มน้ำใจแห่งสัตว์เดรัจฉานไว้แท้ๆ มันกลับยิ้มแย้มผมและบอกว่า ถ้าเป็นจำปูนจะขานมาหามันจริงๆ มันจะทุบด้วยท่อนฟืนแล้วเอาใส่โลงไปกำนันผม

ผมเดินย้อนกลับไปที่พักอีก ถึงเอาพอดีสางๆ เรียกคนงมอีกสามสิบกว่าคนจัดให้เดินหน้ากระดานอย่างวันก่อน แต่วันนี้แบ่งออกเป็นสองพวกให้เดินสองฝั่งเพราะผมคิดว่าอย่างไรเสียจำปูนก็ต้องยึดแนวแม่น้ำเป็นหลัก คล้าทาง ส่วนฟากโน้นนั้นหล่อนอาจเลาะไปข้ามเอาตอนแคบและเห็นว่าปลอดภัยที่สุด เราเริ่มออกเดินราวๆ เก้านาฬิกา ผมเองนั่งเรือให้คนแจวทวนน้ำขึ้นไปได้จ้งหะกับขบวนคนเดินทั้งสองฝั่ง

ผมเดินบ้างวิ่งบ้างมาเกือบตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง จะได้กินอะไรบ้างก็ไม่ทราบจำได้ว่าดื่มบรันดีห้าหกที และคงจะได้ชิมๆ หลับในไป มารู้สึกตื่นเอาเมื่อหัวเรือเกยพริตขึ้นบนฝั่ง หันไปถามว่าอะไร เจ้าท้ายก็ชี้มือ

มาถึงตอนนี้ขณะที่ผู้อ่านกำลังตื่นเต้น โดยเฉพาะภาพที่ท้ายเรือชี้มือเมื่อเห็นอะไรบางอย่าง ผู้เขียนก็

นวนเรื่องอีกว่า

“คุณเคยทราบไหมว่า จะเข้มันกินคนอย่างไร”

ฉันปฏิเสธไปว่าไม่มีความรู้

“จะเข้ไม่ว่าตัวใหญ่เพียงใด ก็ไม่สามารถกลืนซากคนทั้งคนได้ ตีนมันสั้นช่วยฉีกทิ้งไม่ได้ แม้ปากจะยาวใหญ่ก็ไม่มีประโยชน์ มันจึงต้องคาบชิ้นมากินบนบกโดยวิธีคาบอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งแล้วสะบัดคอพาดกับโคนต้นไม้ อวัยวะส่วนใดขาดหลุดออกมาพอจะกลืนได้มันก็จะกลืน แล้วคาบพาดต่อไปใหม่จนแหลกเหลวเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยหมดทั้งตัว”

การนวนเรื่องในตอนนี้อ่านหลายคนคงอยากรู้อยากถามว่าตกลงเห็นจำปูนไหมเพราะคงไม่อยากจะรู้ว่าจะเข้มีวิธีการกินคนอย่างไร ดังที่ผม ถาถามนายอำเภอยว่า

“คนเรือเห็นจำปูนหรือครับ”

และเข้กันการนวนเรื่องตอนนี้อีกไขปัญหาไว้ว่า

“เปล่า เข้ชี้ให้ผมดูโซ่เหล็กแขวนพาดอยู่บนคบไม้ ปลายข้างหนึ่งมีขาคนขาดแค่เข้ห้อยอยู่”

และการตั้งคำถามแบบทั้งท้ายในลักษณะจบแบบไม่จบว่า

“คุณครับ คุณจะบอกผมได้ไหมว่า จำปูนเจตนาว่าเข้เข้าหาจะเข้ หรือว่าพยายามจะข้ามน้ำกลับไปลู่แกโทษกับพ่อว่ารักคนผิด?”

ความโดดเด่นไม่ว่าจะเป็นกลวิธีการนำเสนอที่ใช้การนวนเรื่อง เพื่อสร้างความสนใจในขณะเดียวกันก็เป็นการไขปัญหาให้แก่ผู้อ่านแบบไม่ต้องบอกตรงๆ นี้เอง ทำให้จำปูน ซึ่งเป็นเรื่องสั้นที่แม้จะมีเนื้อหาดรามาดาๆ แต่มักกลวิธีการนำเสนอขึ้นเยี่ยมที่นักอ่านวรรณกรรมไม่มีวันลืมเลือน เพราะหาเปรียบ จำปูน เป็นอาหารแล้วคงถือว่าเป็นอาหารจานเด็ดที่นักชิมทั้งหลายต้องเรียกหาและประทับใจอย่างแน่นอน